

ET

ET

ET

EUROOPA KOMISJON

Brüssel 16.3.2011
KOM(2011) 127 lõplik

2011/0060 (CNS)

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS

**kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud
kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades**

{ KOM(2011) 125 lõplik }
{ KOM(2011) 126 lõplik }
{ SEK(2011) 327 lõplik }
{ SEK(2011) 328 lõplik }

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

1.1. Üldine taust

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 67 lõikes 1 on sätestatud, et liit moodustab vabadel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning erinevaid õigussüsteeme. Sama artikli lõikega 4 on ette nähtud, et liit hõlbustab õiguskaitse kättesaadavust eelkõige tsiviilasjades tehtud kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kaudu. Sama lepingu artiklis 81 nimetatakse sõnaselgelt meetmeid, mille eesmärk on tagada „kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine liikmesriikide vahel” ja „liikmesriigis kohaldatavate rahvusvahelise eraõiguse normide ja kohtualluvust reguleerivate normide kokkusobivus”. Nende põhjal on juba vastu võetud mitu õigusakti, eelkõige määrus (EÜ) nr 2201/2003, kuid registreeritud kooselust tulenevad varalised suhted ei kuulu nende reguleerimisalasse.

Nõukogu võttis 30. novembril 2000 vastu programmi tsiviil- ja kaubandusajades tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise kohta¹. Sellega nähti ette töötada välja dokument kohtualluvuse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta „abieluvararežiime ja mitteabieluliste paaride lahkuminekuga varalisi tagajärgi” käsitlevates asjades. Euroopa Ülemkogu 4.–5. novembri 2004. aasta kohtumisel vastu võetud Haagi programmis², milles seati esmatähtsaks ülesandeks 2000. aasta vastastikuse tunnustamise programmi rakendamine, kutsuti komisjoni esitama rohelist raamatut „seaduste konflikti kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes”, ning rõhutati vajadust võtta 2011. aastaks selles valdkonnas vastu õigusakt.

11. detsembril 2009 Euroopa Ülemkogu vastu võetud Stockholmi programmis nimetati samuti vajadust laiendada vastastikust tunnustamist abielusuhtest tulenevatele varalistele õigustele ning lahkuminekuga varalistele tagajärgedele.

27. oktoobril 2010 vastu võetud 2010. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta (ELi kodanike õigusi piiravate takistuste kõrvaldamine)³ tuvastas komisjon rahvusvaheliste paaride omandiõigusega seotud ebakindluse kui peamise takistuse, millega ELi kodanikud puutuvad kokku igapäevaelus, kui nad kasutavad väljaspool oma kodumaad õigusi, mis EL on neile andnud. Komisjon teatas aruandes, et olukorra lahendamiseks võetakse 2011. aastaks vastu ettepanek õigusakti kohta, mis võimaldab rahvusvahelistel paaridel (olgu tegemist abielupaaride või registreeritud kooseluga) teha lihtsamini kindlaks, millised kohtud on pädevad nende omandiõigustega seotud asju menetlema ja millised õigusaktid nende suhtes kehtivad.

1.2. Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Kodanike suurem liikuvus sisepiirideta alal suurendab märkimisväärselt kooselude arvu eri liikmesriikide kodanike vahel, kes elavad liikmesriigis, mille kodakondsust neil ei ole. Sageli soetatakse ka vara, mis asub mitme liidu riigi territooriumil. Konsortsiumi ACCER-UCL

¹ EÜT C 12, 15.1.2001, lk 1.

² ELT C 53, 3.3.2005, lk 1.

³ KOM(2010) 603.

2003. aastal tehtud uuring⁴ näitas, kui olulise osa moodustavad rahvusvahelised paarid liidus ning praktilist ja õiguslikku laadi probleeme, millega nad puutuvad kokku nii oma vara igapäevase valitsemise käigus kui ka selle jagamisel, kui paar lahutab või üks tema liige sureb. Kuigi abielu on levinuim kooseluvorm, on hakatud kasutama ka muid vorme, nende hulgas registreeritud kooselu, mille puhul kaks stabiilselt koos elavat inimest registreerivad ametlikult oma kooselu ametiasutuses. Oma kooselu registreerinud paaride probleemid on sageli tingitud suurtest erinevustest kohaldatavates sätetes, millega on reguleeritud sellisest kooselust tulenevad varalised õigused ja seda nii materiaalõiguses kui ka rahvusvahelises eraõiguses.

Võttes arvesse registreeritud kooselu ja abielu eripärasid ning nendest kooseluvormidest tulenevaid eri õiguslikke tagajärgi, esitab komisjon kaks eraldiseisvat määruse ettepanekut: ühe kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades ning teise kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta abielurežiime käsitlevates asjades.

Käesoleva ettepaneku eesmärk on eelkõige luua Euroopa Liidus selge õiguslik raamistik, mis hõlmaks kohtualluvuse kindlaksmääramist ja kohaldatavat õigust nimetatud kooseluvormist tulenevate varaliste tagajärgede puhul, ning hõlbustada otsuste ja muude dokumentide liikumist liikmesriikide vahel.

2. KONSULTEERIMISE TULEMUSED JA MÕJUHINNANG

Käesoleva ettepaneku ettevalmistamisele eelnesid põhjalikud konsultatsioonid liikmesriikide, teiste institutsioonide ja üldsusega. Pärast 2003. aastal tehtud uuringut avaldas komisjon 17. juulil 2006 roheline raamatu kollisiooninormide kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes,⁵ mis pani aluse laiale konsulteerimisele selles valdkonnas. Komisjon moodustas ettepaneku koostamiseks eksperdirühma (PRM/III). See koosnes asjaomaste kutsealade töötajatest, kes esindasid Euroopa erinevaid õiguskultuure. Rühm kohtus ajavahemikus 2008–2010 viis korda. Komisjon korraldas ka 28. septembril 2009 avaliku arutelu, mille käigus leiti sajakonna osalejaga mõtteid vahetades kinnitust vajadusele võtta selles valdkonnas vastu liidu tasandi õigusakt, mis hõlmaks eelkõige kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist. 23. märtsil 2010 toimus ka kohtumine liikmesriikide ekspertidega, kus arutati koostamisjärgus oleva ettepaneku peamisi suundi.

Komisjon tegi ka ühise mõjuhinnangu kummalegi määruse ettepanekule, mis käsitlevad vastavalt registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi ja abieluvararežiime. See on lisatud käesolevale ettepanekule.

⁴ Uuring abielupaaride abieluvararežiimide ja mitteabieluliste paaride varaliste suhete kohta rahvusvahelises eraõiguses ja Euroopa Liidu liikmesriikide siseõiguses, Consortium ASSER-UCL, http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm

⁵ KOM(2006) 400.

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

3.1. Õiguslik alus

Käesoleva ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõige 3, millega antakse nõukogule õigus võtta vastu piiriülese toimega meetmeid perekonnaõiguse valdkonnas, olles eelnevalt konsulteerinud Euroopa Parlamendiga.

Nagu abielu puhulgi on varaliste suhete tekkimiseks ühelt poolt poolte endi vahel ja teiselt poolt poolte ja kolmandate isikute vahel vaja kooselu registreerida. Poolte vahel tekivad varalised suhted kooselu registreerimisel, nagu abieluvararežiim tekib abiellumisel, ja see lõpeb kooselu lõppemisel. Registreerides kooselu ametiasutuses, astuvad kooselu pooled omavahelistesse suhetesse, mis on stabiilsed ja õiguslikult tunnustatud. Enamiku liikmesriikide õiguses, millega on ette nähtud kooselu suhtes kohaldatavad sätted, samastavad kooselu nii palju kui võimalik abieluga.

Ettepaneku eesmärk on luua registreeritud kooselu varalisi suhteid käsitlev kõikehõlmav rahvusvahelise eraõiguse sätete kogum. Seepärast hõlmab ettepanek kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades. Ettepanekus sisalduvaid sätteid kohaldatakse üksnes piiriüleste olukordade suhtes. Aluslepingu artikli 81 lõike 3 piiriülesuse nõue on seega täidetud.

3.2. Subsidiaarsuse põhimõte

Käesoleva ettepaneku eesmärke ei ole võimalik saavutada muul viisil kui registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid reguleerivate ühiste eeskirjadega, mis peavad olema kõikide liikmesriikide jaoks ühesugused, et tagada kodanike jaoks õiguskindlus ja etteaimatavus. Seepärast oleksid liikmesriikide ühepoolsed meetmed selle eesmärgiga vastuolus. Kehtivad rahvusvahelised konventsioonid selles valdkonnas puuduvad, välja arvatud rahvusvahelise perekonnaseisukomisjoni 5. septembri 2007. aasta konventsioon registreeritud kooselu tunnustamise kohta. See aga hõlmab vaid registreeritud kooselu tunnustamist ega ole jõustunud. Seega ei ole sellega võimalik lahendada probleeme, millele osutatakse käesolevas määruses ning mis ilmnesid nii mõjuhinnaangust kui ka avaliku arutelu käigus. Arvestades probleemide iseloomu ja ulatust, millega kodanikud kokku puutuvad, on eesmärgid võimalik saavutada ainult ELi tasandil.

3.3. Proportsionaalsuse põhimõte

Ettepanek on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas, kuna ta piirdub rangelt eesmärkide saavutamiseks vajalikuga. Ettepanekuga ei ühtlustata liikmesriikide õigust, mis käsitleb registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid. Samamoodi ei mõjuta see liikmesriikide õigusega ette nähtud maksustamise sätteid registreeritud kooselust tuleneva vara jagamise korral. Ettepanekuga ei kaasne kodanikele finants- ega halduskoormust. Ettepanekuga kaasneb ainult väga piiratud määral lisakohustusi asjaomastele riiklikele ametiasutustele.

3.4. Mõju põhiõigustele

Vastavalt Euroopa Liidu strateegiale põhiõiguste harta rakendamiseks⁶ kontrollib komisjon, et ettepanekus järgitakse hartas nimetatud õigusi.

⁶ Komisjoni teatis, KOM(2010) 573, 19.10.2010.

Sellega ei kahjustata õigust era- ja perekonnaelu austamisele ega õigust abielluda ja luua perekond nende õiguste kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt, nagu on ette nähtud vastavalt harta artiklites 7 ja 9.

Harta artiklis 17 osutatud õigust omandile toetatakse. Etteaimatavus poolte kogu vara suhtes kohaldatava õiguse suhtes võimaldab neil oma omandiõigust paremini kasutada.

Komisjon on ka kontrollinud, et arvesse oleks võetud artiklit 21, mis keelab mis tahes diskrimineerimise.

Ettepanekuga parandatakse õiguskaitse kättesaadavust kodanike, eelkõige oma kooselu registreerinud paaride jaoks liidus. Asjaomaste sätetega hõlbustatakse harta artikli 47 rakendamist, mis käsitleb õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele. Sätestades kohtualluvuse kindlaksmääramiseks objektiivsed kriteeriumid, hoitakse ära paralleelsed menetlused ja aktiivsema registreeritud kooselu poole katsed ennetada teist poolt, andes asja menetlusse oma valitud kohtusse.

3.5. Õigusakti valik

Selleks et tagada kodanike jaoks õiguskindlus ja etteaimatavus, on vaja selgeid ja ühtseid eeskirju, mida on sobivaim kehtestada määruse vormis. Kavandatavad eeskirjad, mis käsitlevad kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste liikumist, on üksikasjalikud ja täpsed ning ei vaja ülevõtmist riiklikku õigusse. Õiguskindlust ja etteaimatavust ei oleks võimalik saavutada, kui liikmesriikidel oleks eeskirjade rakendamisel valikuvabadus.

4. MÕJU EELARVELE, LIHTSUSTAMINE JA KOOSKÕLA EUROOPA LIIDU MUUDE TEGEVUSPÕHIMÕTETEGA

4.1. Mõju eelarvele

Ettepanek ei mõjuta Euroopa Liidu eelarvet.

4.2. Lihtsustamine

Kohtualluvust käsitlevate sätete ühtlustamine lihtsustab oluliselt menetlusi, võimaldades määrata ühiste eeskirjade alusel kindlaks kohtu, kes on pädev menetlema registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid käsitlevat asja. Laiendades kohtute pädevust, kelle poole tulevaste liidu õigusaktide kohaselt pöörduakse ühe poole surmast tingitud pärimisasjas või poolte lahkumineku menetlusega, nende menetlustega seotud varaküsimusi käsitlevatele menetlustele, antakse kodanikele võimalus menetleda kõiki oma olukorraga seotud küsimusi ühes ja samas kohtus.

Kollisiooninormide ühtlustamine lihtsustaks oluliselt neid menetlusi, määrates kindlaks kohaldatava õiguse.

Samuti hõlbustavad kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevad ettepaneku sätted nende otsuste liikumist.

4.3. Kooskõla Euroopa Liidu muude poliitikavaldkondadega

Käesolev ettepanek on seotud komisjoni käivitatud algatusega, et kaotada takistused, millega liidu kodanikud kokku puutuvad, kui nad kasutavad igapäevaelus õigusi, mis EL on neile andnud, nagu väljendatud eespool nimetatud 2010. aasta aruandes liidu kodakondsuse kohta.

5. MÄRKUSED ARTIKLITE KOHTA

5.1. I peatükk. Reguleerimisala ja mõisted

Artikkel 1

Registreeritud poolte isiklikud mittevaralised suhted on käesoleva määruse reguleerimisalast sõnaselgelt välja jäetud. Määrus käsitleb registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid. Need hõlmavad nii registreeritud kooselu poolte vara igapäevase valitsemisega seotud küsimusi kui ka vara jagamist lahkuminekust või ühe kooselu poole surmast tingitud kooselu lõppemise korral.

Tulevase õigusaktiga hõlmataivate valdkondade kindlaksmääramisel tundus parima lahendusena koostata ammendav loetelu valdkondadest, mis jäävad määruse reguleerimisalast välja. Määruse reguleerimisalast on jäetud välja juba kehtivates liidu määrustes käsitletud valdkonnad, nagu ülalpidamiskohused,⁷ eelkõige poolte vahel, ning kingete kehtivus ja tagajärjed⁸. Ka pärimisõigusega seotud küsimused on määruse reguleerimisalast välja jäetud.

Määrus ei mõjuta varaga seotud asjaõiguste olemust, asjade ja õiguste liigitust ega nimetatud õiguste omajate eelisõiguste kindlaksmääramist. Määruse reguleerimisalast jäetakse välja ka asjaõiguste avalikustamine, eelkõige kinnistusraamatu pidamine ja sellesse kannete tegemise või tegemata jätmise tagajärjed.

Artikkel 2

Ühtsuse ning arusaadavuse ja rakendamise hõlbustamise eesmärgil on teatavad käesoleva määruse mõisted määratletud sarnaselt muude liidu õigusaktidega, mis juba kehtivad või mille üle peetakse läbirääkimisi.

Käesoleva määrusega reguleeritakse üksnes registreeritud kooselust tulenevaid varalisi suhteid, mis on täpselt määratletud, piirates neid kooselu poolte omavaheliste suhete ning kooselu poolte ja kolmandate isikute vaheliste suhetega, mis tekivad kooselu ametlikul registreerimisel.

Kohtu mõiste on määratletud selliselt, et see hõlmaks ametiasutusi, kellele on ülesande täitmise delegeerinud või määranud kohus, ning et nende tehtud otsuseid oleks võimalik samastada tunnustamise ja täitmise seisukohast kohtuotsustega muus kui otsuse teinud liikmesriigis.

⁷ Reguleeritud määrusega (EÜ) nr 4/2009, ELT L 7, 10.1.2009, lk 1.

⁸ Reguleeritud määrusega (EÜ) nr 593/2008, ELT L 177, 4.7.2008, lk 6.

5.2. II peatükk. Kohtualluvus

Registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega seotud kohtumenetlustes käsitletakse sageli kooselu purunemisest, ühe kooselu poole surmast või kooselu poolte lahkuminekust tingitud vara jagamist.

Määruse eesmärk ongi võimaldada kodanikel menetleda mitmesuguseid seotud asju sama liikmesriigi kohtus. Selleks tagatakse määrusega, et kooselust tulenevate varaliste tagajärgede menetlemiseks pädevate kohtute kindlaksmääramise sätted oleksid kooskõlas liidu muude õigusaktidega, mis on juba olemas või mida kavandatakse.

Artikkel 3

Liikmesriigi kohtute, kes on pädevad menetlema ühe registreeritud kooselu poole surmast tingitud pärandvara jagamist [*Euroopa Parlamendi ja nõukogu*] määruse (EL) nr .../... [*mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste ja ametlike dokumentide tunnustamist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist*] alusel, pädevust laiendatakse ka selle hagiga seotud asjadele, mis käsitlevad registreeritud kooselust seoses pärandi avamisega tulenevaid varalisi tagajärgi.

Samas jääb liikmesriikide kohtutele siiski võimalus sellisest laienenud pädevusest loobuda, kui nimetatud riigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud.

Artikkel 4

Samamoodi võib registreeritud kooselu poolte lahkumineku korral selle liikmesriigi kohus, kelle poole on pöördutud, menetleda kõiki lahkuminekuga seotud asju, ilma et pooled peaksid pöörduma eri asutuste poole mitmes liikmesriigis, sest liikmesriigi kohtute pädevust menetleda registreeritud kooselu lõppemist või tühistamist võib poolte kokkuleppe korral laiendada registreeritud kooselust tulenevatele varalistele tagajärgedele, mis johtuvad registreeritud kooselu lõppemisest või tühistamisest.

Artikkel 5

Määrusega nähakse ka ette eraldi kohtualluvuse sätted, mida kohaldatakse muudel juhtudel, eelkõige pärimis- või lahutusmenetluse väliselt. Nimekiri ühendavatest, tähtsuse järjekorras reastatud teguritest võimaldab kindlaks määrata liikmesriigi, kelle kohtud on pädevad menetlema registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega seotud asju.

Kriteeriumideks on pakutud eelkõige kooselu poolte ühist alalist elukohta, viimast ühist alalist elukohta, kui üks kooselu pooltest veel elab seal, ja kostja alalist elukohta. Sarnaselt artiklitega 3 ja 4 võivad eespool nimetatud kriteeriumide alusel määratud liikmesriigi kohtud oma pädevusest loobuda, kui selle riigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud. Artiklis 5 on viimase kriteeriumina kehtestatud kohtualluvus liikmesriigis, kus kooselu on registreeritud.

Artikkel 6

See artikkel võimaldab juhul, kui eelnevate artiklite alusel ei ole ükski liikmesriik pädev, kindlaks määrata liikmesriigi, kelle kohtud võiksid erandkorras asjaomast asja menetleda. Sellega tagatakse õiguskaitse kättesaadavus nii registreeritud kooselu pooltele kui ka kolmandatele isikutele liikmesriigis, kus asub vara ning mille kodanikud nad mõlemad on.

5.3. III peatükk. Kohaldatav õigus

Artikkel 15

Kuna registreeritud kooselu käsitlevad liikmesriikide õigused erinevad üksteisest, on õigustatud käesolevas määruses aluseks võetud põhimõte, mille kohaselt registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevatele asjadele kohaldatakse selle riigi õigust, kus kooselu on registreeritud. Nimetatud põhimõte on kooskõlas registreeritud kooselu käsitlevate liikmesriikide õigustega, mille järgi kohaldatakse registreeritud kooselu suhtes üldjuhul selle registreerinud riigi õigust ega nähta kooselu pooltele ette võimalust valida mõne muu kui kooselu registreerinud riigi õigust, isegi juhul, kui neile on jäetud võimalus sõlmida omavahelisi kokkuleppeid.

Selle loogika taga on kohaldatava õiguse ühtsuse põhimõte, et registreeritud kooselust tulenevaid varaliste tagajärgi kohaldatakse paari kogu vara suhtes, mis tahes kujul see on või kus see ka ei asuks.

Artikkel 16

Eelmises artiklis sätestatud kollisiooninormi kohaldatakse mis tahes registreeritud kooseluvormi suhtes, sõltumata riigist, kus see sõlmiti, ehk mitte üksnes mõnes liikmesriigis sõlmitud registreeritud kooselu suhtes.

Artikkel 17

Selleks et võtta arvesse riigisisese õiguse kohustuslikke sätteid ja eelkõige pere eluaseme kaitset käsitlevaid sätteid, antakse selle artikliga võimalus jätta välisriigi õigus kohaldamata, eelistades oma riigi õigust. Seega pere elukoha kaitse tagamiseks võib liikmesriik, mille territooriumil asjakohane eluase asub, kohaldada selle riigi pere eluaseme kaitset käsitlevaid sätteid. Erandkorras võib riik kohaldada oma riigi õigust mis tahes tema territooriumil elava isiku suhtes, eelistades seda selle isiku muus liikmesriigis sõlmitud registreeritud kooselu lepingu sätetele.

5.4. IV peatükk. Tunnustamine, täitmisele pööratavus ja täitmine

Ettepanekuga nähakse ette registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevate otsuste, ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete vaba liikumine. Seega on tegemist vastastikuse tunnustamisega, mis põhineb Euroopa Liidus liikmesriikide lõimumisest tuleneval vastastikusel usaldusel.

Vaba liikumine väljendub muust liikmesriigist pärit otsuste, ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete tunnustamise ja täitmise ühtse menetluse kujul. See menetlus asendab riigisiseseid menetlused, mis praegu liikmesriikides kehtivad. Tunnustamata jätmise ja otsuse täitmisest

keeldumise põhjuseid on Euroopa tasandil ühtlustatud ja need on viidud miinimumini. Nendega asendatakse mitmesugused, sageli laiemal ulatusega põhjused, mis praegu liikmesriikides kehtivad.

Otsused

Otsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevad ettepaneku sätted on kooskõlas pärimisasjades ette nähtud samasisuliste sätetega. Nendes viidatakse välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetlusele, mida kasutatakse tsiviil- ja kaubandusajades. Sellest johtuvalt tunnustatakse ühes liikmesriigis tehtud otsust teistes liikmesriikides, ilma et selleks oleks vaja kasutada erimenetlust. Otsuste täitmiseks peab taotleja algatama otsuse täitmise riigis ühtse menetluse, mille tulemusena ta saab täitmisele pööratavust kinnitava avalduse. Menetlus on ühepoolne ja piirdub esimeses etapis dokumentide kontrollimisega. Alles hilisemas etapis uurib kohtunik võimalike keeldumise põhjuseid, juhul kui kostja esitab vastuväite. Need põhjused tagavad kostja õiguste piisava kaitse.

Praeguse olukorra taustal kujutavad need sätted endast olulist edasiminekut selles valdkonnas. Otsuste tunnustamine ja täitmine on praegu liikmesriikides reguleeritud riigisiselt või kahepoolsete lepingutega, mis teatavad riigi on omavahel sõlminud. Seetõttu varieeruvad liikmesriigiti nii menetlused, täitmisele pööratavust kinnitava avalduse saamiseks nõutavad dokumendid kui ka välisriigis tehtud otsuse täitmisest keeldumise põhjused.

Nagu eespool selgitatud, on käesolev määrus esimene, registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlev meede, mis on seotud perekonnaõigusega (vt punkt 3.1). Arvestades spetsiifilist konteksti, kasutatakse otsuste vaba liikumise puhul välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetlust sellisena, nagu see on sätestatud praegu kehtivas Brüssel I määruses⁹.

Pärast käesoleva määruse sätete hindamist ning registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades tehtava õigusala seaduse koostöö piisavat arengut võib muude valdkondade eeskujul kaaluda vahemenetluste (välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetluse) kaotamist.

Ametlikud dokumendid, mille on koostanud ametiasutused, kes täidavad ülesandeid delegerimise või määramise korras vastavalt käesoleva määruse artiklis 2 sätestatud kohtu määratlusele, võrdsustatakse otsustega ja seega kehtivad nende suhtes selle peatükiga ette nähtud tunnustamise ja täitmise sätted.

Ametlikud dokumendid

Arvestades ametlike dokumentide praktilist olulisust registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede puhul ja selleks, et tagada kõnealuse määruse kooskõla liidu muude õigusaktidega selles valdkonnas, tuleb kavandatud määrusega sätestada nende tunnustamine, tagamaks nende vaba liikumine.

Tunnustamine tähendab, et registreeritud dokumendil on nii sisu kui sellesse tehtud kannete poolest sama tõendusjõud, et seda loetakse sama autentseks ja sel on saama täitmisele pööratavuse jõud kui selle välja andnud riigis.

⁹ EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1.

5.5. V peatükk. Mõju kolmandatele isikutele

Nende sätete eesmärk on arvestada poolte õiguskindlust suhetes kolmandate isikutega ja kolmandate isikute kaitset mõne sätte rakendamise eest, mida nad ei saanud teada või ette näha. Seepärast on jäetud liikmesriikidele õigus ette näha dokumentide puhul, mis on sõlmitud nende territooriumil elava ühe registreeritud kooselu poole ja kolmanda isiku vahel, et kooselu pool saab lasta kohaldada oma registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevaid sätteid vaid juhul, kui need on avaldatud või kui kolmandat isikut on neist teavitatud või ta oleks pidanud olema neist teadlik.

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS

kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 81 lõiget 3,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust¹⁰,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹¹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust¹²,

toimides seadusandliku erimenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks säilitada ja arendada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine. Sellise ala järkjärguliseks loomiseks tuleb ELil piiriülese toimega tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö raames võtta vajalikke meetmeid.
- (2) 15. ja 16. oktoobril 1999 Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kinnitati, et kohtuotsuste ja õigusasutuste muude otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõte on tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö nurgakivi, ning kutsuti nõukogu ja komisjoni üles võtma vastu meetmete programmi nimetatud põhimõtte rakendamiseks.
- (3) 30. novembril 2000 võttis nõukogu vastu meetmete programmi eelnõu, mis käsitleb tsiviil- ja kaubandusasjades tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamist¹³. Programmis tutvustatakse kollisiooninormide ühtlustamise meetmeid, mille eesmärk on hõlbustada otsuste vastastikust tunnustamist. Sellega on ette nähtud töötada välja üks või

¹⁰ ELT C [...], [...], lk [...].

¹¹ ELT C [...], [...], lk [...].

¹² ELT C [...], [...], lk [...].

¹³ EÜT C 12, 15.1.2001, lk 1.

mitu abieluvararežiime ja mitteabieluliste paaride lahkuminekku varaliste tagajärgede tunnustamist ja täitmist käsitlevat õigusakti.

- (4) Brüsselis 4. ja 5. novembril 2004 kokku tulnud Euroopa Ülemkogu võttis vastu uue programmi pealkirjaga „Haagi programm: vabaduse, turvalisuse ja õiguse tugevdamine Euroopa Liidus”¹⁴. Selles programmis kutsus nõukogu komisjoni võtma vastu rohelist raamatut seaduste konflikti kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes. Programmis rõhutatakse vajadust võtta selles valdkonnas 2011. aastaks vastu õigusakt.
- (5) Komisjon võttis 17. juulil 2006 vastu roheline raamatu¹⁵ seaduste konflikti kohta abieluvara käsitlevates asjades, sealhulgas kohtualluvuse ja vastastikuse tunnustamise küsimustes. Raamatuga avati tee laiaks aruteluks kõikide probleemide üle, millega puutuvad liidus kokku paarid ühisvara jagamisel, ning õiguslike vahendite üle, millega oleks võimalik neid probleeme lahendada. Rohelises raamatus käsitletakse ka kõiki rahvusvahelise eraõigusega seonduvaid küsimusi, millega puutuvad kokku paarid, kes on kooseluks valinud muu vormi kui abielu, eelkõige registreeritud kooselu, ja nende paaride spetsiifilisi probleeme.
- (6) 2009. aasta detsembri Stockholmi programmis¹⁶, milles kehtestatakse komisjoni tööprogramm aastateks 2010–2014, nimetatakse ka vajadust laiendada vastastikust tunnustamist registreeritud kooselust tulenevatele varalistele tagajärgedele paari lahkuminekku korral.
- (7) 2010. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta (ELi kodanike õigusi piiravate takistuste kõrvaldamine),¹⁷ mis võeti vastu 27. oktoobril 2010, teatas komisjon, et ta võtab vastu ettepaneku õigusakti kohta, mis võimaldab kõrvaldada isikute vaba liikumise takistused, eelkõige probleemid, millega puutuvad kokku paarid oma vara valitsemisel või jagamisel.
- (8) Võttes arvesse nii registreeritud kooselu kui ka abielu eripärasid ning sellest tulenevalt nende suhtes kohaldatavate põhimõtete erinevust, esitatakse kaks eraldiseisvat määruse ettepanekut: üks abielust tulenevate varaliste tagajärgede ja teine registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede reguleerimiseks, kusjuures viimasena nimetatuid käsitletakse käesolevas määruses.
- (9) Muude kooseluvormide kui abielu tunnustamisel on liikmesriikide õigused erinevad ja vahet tuleb teha paaride vahel, kes on muutnud oma kooselu ametlikuks selle registreerimise teel ametisasutuses, ja nende paaride vahel, kes elavad vabaabielu. Kuigi mõnes liikmesriigis on viimane vorm reguleeritud, tuleb seda eristada registreeritud kooselust, mis on kindla vormiga ning seepärast võimaldab arvestada registreeritud kooselu eripäraga ja kehtestada liidu õigusaktis eeskirjad, mida selle suhtes kohaldada. Häireteta siseturu toimimise edendamiseks tuleks kaotada oma kooselu registreerinud isikute vaba liikumist piiravad takistused, eelkõige probleemid, millega need paarid puutuvad kokku oma vara valitsemisel või jagamisel. Nimetatud eesmärkide saavutamiseks koondatakse käesoleva määrusega ühe õigusakti alla sätted kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning

¹⁴ ELT C 53, 3.3.2005, lk 1.

¹⁵ KOM(2006) 400.

¹⁶ Stockholmi programm – avatud ja turvaline Euroopa kodanike teenistuses ja nende kaitsel, ELT C 115, 4.5.2010, lk 1.

¹⁷ KOM(2010) 603.

otsuste ja ametlike dokumentide tunnustamise ja täitmise kohta ning registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede mõju kohta kolmandate isikute suhtes.

- (10) Käesolevas määruses käsitletakse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega seotud küsimusi. Registreeritud kooselu mõiste on määratletud üksnes piires, mis on vajalik käesoleva määruse kohaldamiseks. Selle mõiste täpne määratlus on kehtestatud liikmesriikide õiguses.
- (11) Käesoleva määruse reguleerimisala peaks laienema kõikidele tsiviilõiguslikele registreeritud kooselust tulenevatele varaliste tagajärgedega seotud küsimustele, hõlmates nii registreeritud kooselu poolte vara igapäevast valitsemist kui ka paari lahkuminekust või ühe poole surmast tingitud vara jagamist.
- (12) Kuna registreeritud kooselu poolte vahelised ülalpidamiskohustused on reguleeritud 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes,¹⁸ tuleks need käesoleva määruse reguleerimisalast välja jätta, nagu ka kingete kehtivuse ja tagajärgedega seotud küsimused, mis on hõlmatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta¹⁹.
- (13) Analoogselt [*Euroopa Parlamendi ja nõukogu*] määrusega (EL) nr .../... [*mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste ja ametlike dokumentide tunnustamist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist*]²⁰ tuleks käesoleva määruse reguleerimisalast välja jätta ka liikmesriikide õiguse kohaselt võimalik asjaõiguste olemus nagu ka selliste asjaõiguste avalikustamise küsimused. See võimaldab selle liikmesriigi kohtutel, kus ühe või mõlema poole vara asub, võtta asjaõigusest tulenevaid meetmeid, eelkõige seoses nimetatud vara omandiõiguse ülemineku kandmisega avalikku registrisse, kui asjaomase liikmesriigi vastavate seadustega seda nõutakse.
- (14) Selleks et edendada tõrgeteta õigusemõistmist ja hõlbustada kooselu registreerinud paaridel ühe kooselu poole surmast tingitud pärandvara jagamist, menetlevad registreeritud kooselust ühe kooselu poole surmaga seoses tulenevaid varalisi tagajärgi selle liikmesriigi kohtud, kes on pädevad menetlema varem surnud kooselu poole pärandvara jagamist [*Euroopa Parlamendi ja nõukogu*] määruse (EL) nr .../... [*mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste ja ametlike dokumentide tunnustamist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist*] alusel.
- (15) Samamoodi peab käesoleva määruse alusel olema võimalik laiendada nende liikmesriigi kohtute pädevust, kes menetlevad registreeritud kooselu lõppemist või tühistamist, registreeritud kooselu poolte kokkuleppe korral asjadele, mis käsitlevad registreeritud kooselust seoses asjaomase hagiga tulenevaid varalisi tagajärgi.
- (16) Muudel juhtudel peab käesoleva määruse alusel olema võimalik kehtestada tähtsuse järjekorras reastatud kriteeriumide alusel liikmesriigi kohtute territoriaalne kohtualluvus, et menetleda registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevad hagsid, tagades

¹⁸ ELT C 53, 10.1.2009, lk 1.

¹⁹ ELT L 177, 4.7.2008, lk 6.

²⁰ ELT L [...], [...], lk [...].

seeläbi tugeva seose registreeritud kooselu poolte ja nende asja menetleva pädeva liikmesriigi vahel. Nimetatud kohtutele, välja arvatud kui need asuvad riigis, kus kooselu on registreeritud, jäetakse võimalus oma pädevusest loobuda, kui nende riigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud. Kohtualluvus on kehtestatud ka juhtudeks, kui muude käesoleva määruse sätete alusel ei ole ükski kohus pädev asja menetlema, et hoida ära olukorrad, kus õigusemõistmisest keeldutakse.

- (17) Tõrgeteta õigusemõistmise huvides tuleks vältida olukordi, kus eri liikmesriikides tehakse vastandlikke otsuseid. Selleks tuleks käesoleva määrusega näha ette üldine menetluskord sarnaselt nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades²¹.
- (18) Registreeritud kooselu poolte vara valitsemise hõlbustamiseks kohaldatakse kooselu registreerinud riigi õigust poolte kogu vara suhtes, isegi juhul, kui tegemist ei ole liikmesriigi õigusega.
- (19) Selleks et hõlbustada ühe liikmesriigi kohtutel muu liikmesriigi õiguse kohaldamist, võib nõukogu 28. mai 2001. aasta otsusega 2001/470/EÜ²² loodud tsiviil- ja kaubandusasu käsitleva Euroopa õiguslase koostöö võrgustik abistada kohtuid teabega välisriigi õiguse sisu kohta.
- (20) Avalikest huvidest lähtuvatel kaalutlustel võimaldatakse liikmesriikide kohtutel erandjuhtudel kohaldada üldist kehtivust omavatel sätetel põhinevaid erandeid, kui seda on vaja poliitilise, sotsiaal- või majanduskorralduse kaitsmise eesmärgil. Samamoodi peaks liikmesriikide kohtutel olema erandkorras õigus jätta välisriigi õigus kohaldamata, kui selle kohaldamine asjaomasel juhul oleks ilmselgelt vastuolus kohtu asukohariigi avaliku korraga.
- (21) Siiski ei tohiks kohtud kohaldada üldist kehtivust omavatel sätetel ega avaliku korra kaalutlustel põhinevat erandit selleks, et vältida teise liikmesriigi õiguse kohaldamist või keelduda tunnustamast või täitmast teises liikmesriigis tehtud otsust, ametlikku dokumenti, sõlmitud kohtulikku kokkulepet, kui avaliku korra kaalutlustel põhineva erandi kohaldamine oleks vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga, ning eriti selle artikliga 21, mis keelab mis tahes diskrimineerimise. Lisaks ei tohiks nimetatud kohtutel olla õigust jätta registreeritud kooselu suhtes kohaldatav õigus kohaldamata üksnes põhjusel, et kohtu asukohariigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud.
- (22) Kuna mõnes riigis on kaks või enam õigussüsteemi või eeskirjade kogumit, mis reguleerivad käesolevas määruses käsitletavaid küsimusi, tuleks ette näha, mil määral käesoleva määruse sätteid kohaldatakse kõnealuste riikide eri territoriaalüksustes.
- (23) Liikmesriikide otsuste vastastikune tunnustamine on käesoleva määruse üks eesmärke ning seepärast tuleb sellega ette näha otsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevad sätted, mis lähtuvad määrusest (EÜ) nr 44/2001 või mida on vajaduse korral kohandatud vastavalt käesoleva määrusega hõlmatud küsimustest tulenevatele konkreetsetele vajadustele. Seega ei saa liikmesriigis keelduda tunnustamast või täitmast otsust, mis käsitleb kogu mahus või

²¹ EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1.

²² EÜT L 174, 27.6.2001, lk 25.

osaliselt registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi, kui selle riigi õiguses ei ole sellist kooseluvormi ette nähtud või selles ette nähtud varalised tagajärjed on erinevad.

- (24) Käesoleva määrusega tuleks tagada ametlike dokumentide tunnustamine ja täitmine, et võtta arvesse liikmesriikide erinevusi registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgedega seotud küsimuste lahendamisel. Sellegipoolest ei saa ametlikke dokumente samastada tunnustamise seisukohast kohtuotsustega. Ametlike dokumentide tunnustamine tähendab, et neil on teises liikmesriigis nii sisu kui ka mõju poolest sama tõendusjõud nagu dokumendi välja andnud riigis ning et sellist dokumenti käsitatakse kehtivana, kuigi kehtivuse võib vaidlustada.
- (25) Kui registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatava õigusega tuleb reguleerida ühe kooselu poole ja kolmanda isiku vahelise õiguslikke suhteid, oleks vaja, et selle õiguse mõju oleks reguleeritud liikmesriigi õigusega, kus asub poole või kolmanda isiku alaline elukoht, et tagada kolmanda isiku kaitse. Sellest johtuvalt võiks selle liikmesriigi õigusega ette näha, et pool saab oma registreeritud kooselu reguleerivat õigust kohaldada kolmanda isiku suhtes vaid juhul, kui selles liikmesriigis kehtestatud registreerimise või avalikustamise nõuded on täidetud, välja arvatud juhul, kui kolmas isik teadis või oleks pidanud teadma registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavat õigust.
- (26) Arvestades liikmesriikide vajadust täita oma rahvusvahelisi kohustusi, ei mõjuta käesolev määrus rahvusvahelisi konventsioone, mille osaliseks üks või mitu liikmesriiki on määruse vastuvõtmise ajal. Käesoleva määruse üldeesmärke silmas pidades peab liikmesriikide vahelistes suhetes määrus olema ülimuslik konventsioonide suhtes.
- (27) Arvestades, et käesoleva määruse eesmärke, nimelt isikute vaba liikumist Euroopa Liidus, registreeritud kooselu pooltele antud vabadust korraldada oma varalisi suhteid omavahel ja kolmandate isikutega nii kooselu kestel kui ka vara jagamise korral ning suuremat etteaimatavust ja õiguskindlust, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning määruse ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada Euroopa Liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kooskõlas kõnealusel artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega ei lähe käesolev määrus kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud eesmärkide saavutamiseks.
- (28) Käesolevas määruses peetakse kinni põhiõigustest ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid, eelkõige selle artikleid 7, 9, 17, 21 ja 47, mis käsitlevad vastavalt era- ja perekonnaelu austamist, õigust abielluda ja luua perekond nende õiguste kasutamist reguleerivate siseriiklike õigusaktide kohaselt, omandiõigust, õigust mittediskrimineerimisele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus. Liikmesriikide kohtud peavad käesolevat määrust kohaldama nimetatud õigusi ja põhimõtteid järgides.
- (29) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala kohta lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokollide artiklite 1 ja 2 kohaselt [on Ühendkuningriik ja Iirimaa teatanud oma soovist osaleda käesoleva määruse vastuvõtmisel ja kohaldamisel]/[ja ilma et see piiraks nimetatud protokollide artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa käesoleva määruse vastuvõtmisel ja see ei ole nende suhtes siduv ega kohaldatav].

- (30) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolliga artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I peatükk

Reguleerimisala ja mõisted

Artikkel 1

Reguleerimisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes.
Määrust ei kohaldata eelkõige maksu-, tolli- ega haldusajadele.
2. „Liikmesriigid” käesoleva määruse tähenduses on kõik liikmesriigid, välja arvatud Taani[, Ühendkuningriik ja Iirimaa].
3. Käesoleva määruse reguleerimisalast jäetakse välja:
 - a) registreeritud kooseluga kaasnevad isiklikud mittevaralised tagajärjed,
 - b) registreeritud kooselu poolte õigus- ja teovõime,
 - c) ülalpidamiskohustused,
 - d) registreeritud kooselu poolte vahelised kinked,
 - e) üleelanud registreeritud kooselu poole pärimisõigused,
 - f) registreeritud kooselu poolte vahelised äriühingud,
 - g) varaga seotud asjaõiguste olemus ja selliste asjaõiguste avalikustamine.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „varalised tagajärjed” – eeskirjade kogum, millega reguleeritakse kooselu registreerimise alusel tekkinud varalisi suhteid registreeritud kooselu poolte vahel ning nende varalisi suhteid kolmandate isikutega;
- b) „registreeritud kooselu” – õigusega ette nähtud kahe inimese kooselu, mis registreeritakse ametiasutuses;

- c) „ametlik dokument” – dokument, mis on otsuse teinud liikmesriigis ametlikult koostatud või ametliku dokumendina registreeritud ning mille ehtsus:
 - i) lähtub tema allkirjast ja sisust ning
 - ii) on kindlaks tehtud ametiasutuse või muu selleks volitatud asutuse poolt;
- d) „otsus” – liikmesriigi kohtus registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede kohta tehtud otsus, olenemata selle nimetusest, sealhulgas kohtuotsus, lahend, määrus ja täitedokument, samuti kohtusekretäri otsus kohtukulude suuruse kohta;
- e) „otsuse teinud liikmesriik” – liikmesriik, milles kohtu poolt või kohtus või kohtu delegeeritud asutuse poolt on kas tehtud otsus, sõlmitud kooseluvaraleping, koostatud ametlik dokument, kiidetud heaks kohtulik kokkulepe või koostatud varaühisuse lõpetamise akt või muu akt;
- f) „taotluse saanud liikmesriik” – liikmesriik, kus taotletakse kohtu poolt või kohtus või kohtu delegeeritud asutuse poolt koostatud otsuse, kooseluvaralepingu, ametliku dokumendi, kohtuliku kokkuleppe või varaühisuse lõpetamise akti või muu akti tunnustamist ja/või täitmist;
- g) „kohus” – liikmesriigi pädev kohtuasutus, kes täidab kohtulikke ülesandeid registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades, ning muu asutus või isik, kellele on liikmesriigi kohus delegeerinud või määranud kohtuasutuse pädevusse kuuluvate ülesannete täitmise vastavalt käesolevas määruses sätestatule;
- h) „kohtulik kokkulepe” – menetluse käigus kohtu poolt kinnitatud või sõlmitud registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlev kokkulepe.

II peatükk

Kohtualluvus

Artikkel 3

Kohtualluvus ühe registreeritud kooselu poole surma korral

1. Selle liikmesriigi kohtud, kelle poole on pöördutud ühe registreeritud kooselu poole pärimisasjaga [*Euroopa Parlamendi ja nõukogu*] määruse (EL) nr .../... [*mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste ja ametlike dokumentide tunnustamist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist*] alusel, on pädevad lahendama ka asju, mis käsitlevad asjaomase hagiga seotud registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi.
2. Kohus võib oma pädevusest loobuda, kui selle riigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud. Sellisel juhul määratakse kohtualluvus kindlaks artikli 5 kohaselt.

Artikkel 4

Kohtualluvus registreeritud kooselu poolte lahkumineku korral

Selle liikmesriigi kohtud, kellele on hagi esitatud registreeritud kooselu lõpetamise või tühistamise asjus, on registreeritud kooselu poolte kokkuleppe korral pädevad lahendama ka selle hagiga seotud varalisi tagajärgi.

Kokkulepet võib sõlmida igal ajal, kaasa arvatud menetluse ajal. Kui kokkulepe on sõlmitud enne menetlust, peab see olema kirjalik, kuupäevastatud ja alla kirjutatud mõlema registreeritud kooselu poole poolt.

Kokkulepe puudumise korral on kohtualluvus reguleeritud artikliga 5.

Artikkel 5

Muu kohtualluvus

1. Muudel kui artiklitega 3 ja 4 ette nähtud juhtudel on poolte registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas menetluses pädevad otsuseid langetama selle liikmesriigi kohtud, kus:
 - a) on registreeritud kooselu poolte ühine alaline elukoht, või selle puudumise korral,
 - b) oli registreeritud kooselu poolte viimane ühine alaline elukoht, kui üks neist veel elab seal, või selle puudumise korral,
 - c) on kostja alaline elukoht, või selle puudumise korral,
 - d) kus kooselu on registreeritud.
2. Lõike 1 punktides a, b ja c nimetatud kohtud võivad oma pädevusest loobuda, kui nende riigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud.

Artikkel 6

Kohtualluvus muudel juhtudel

Kui üksi kohus ei ole artiklite 3, 4 ja 5 alusel pädev või kui kohus on oma pädevusest loobunud, on liikmesriigi kohtud pädevad, kui:

- a) ühe või mõlema registreeritud kooselu poole vara asub selle liikmesriigi territooriumil, mispuhul lahendab hagi saanud kohus üksnes selle varaga seotud asja, või
- b) mõlemad registreeritud kooselu pooled on selle liikmesriigi kodanikud või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, see riik on mõlema kooselu poole elukoht.

Artikkel 7

Forum necessitatis

Kui üksi kohus ei ole artiklite 3, 4, 5 või 6 alusel pädev või kui kohus on oma pädevusest loobunud, võivad liikmesriigi kohtud erandkorras ja tingimusel, et asjal on selle liikmesriigiga piisav seos,

otsustada registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede üle, kui menetlust ei ole võimalik või mõistlik algatada või läbi viia kolmandas riigis.

Artikkel 8 **Vastuhagi**

Artikli 3, 4, 5, 6 või 7 kohaselt asja menetlev kohus on pädev arutama ka vastuhagi, kui see kuulub käesoleva määruse reguleerimisalasse.

Artikkel 9 **Kohtusse pöördumine**

Kohtusse pöördumine loetakse toimunuks:

- a) kuupäeval, mil kohtule esitatakse menetluse algatamist käsitlev dokument või samaväärne dokument, tingimusel et hageja astub pärast seda vajalikud sammud, et dokumendid kostjale kätte toimetada; või
- b) kui dokument tuleb kätte toimetada enne kohtule esitamist, siis kuupäeval, mil kättetoimetamise eest vastutav asutus selle kätte saab, tingimusel et hageja astub pärast seda vajalikud sammud, et dokument kohtule esitada.

Artikkel 10 **Kohtualluvuse kontrollimine**

Kui liikmesriigi kohtusse on pöördutud registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevas asjas, mis käesoleva määruse kohaselt ei kuulu tema pädevusse, teatab kohus omal algatusel, et ta ei ole pädev asja arutama.

Artikkel 11 **Nõuetekohasuse kontrollimine**

1. Kui kostja alaline elukoht on muus riigis kui menetluse algatamise kohaks olev liikmesriik ning ta ei ilmu asja arutamisele, peatab pädev kohus menetluse, kuni on tõendatud, et kostjal on olnud võimalus hagiavaldus või sellega samaväärne dokument kätte saada piisavalt aegsasti, et korraldada enda kaitset või kui on tõendatud, et selleks on võetud kõik vajalikud meetmed.
2. Käesoleva artikli lõike 1 asemel kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1393/2007 (kohtu- ja kohtuväliste dokumentide liikmesriikides kättetoimetamise kohta tsiviil- ja kaubandusajades)²³ artiklit 19, kui hagiavaldus või sellega samaväärne dokument tuli toimetada ühest liikmesriigist teise nimetatud määruse kohaselt.

²³ ELT L 324, 10.12.2007, lk 79.

3. Kui menetluse algatamist käsitlev või samaväärne dokument tuli tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kättemist käsitleva 15. novembri 1965. aasta Haagi konventsiooni kohaselt toimetada välismaale ning kui määruse (EÜ) nr 1393/2007 sätteid ei saa kohaldada, kohaldatakse nimetatud konventsiooni artiklit 15.

Artikkel 12

Pooleliolevad menetlused

1. Kui eri liikmesriikide kohtutes algatavad menetlusi ühed ja samad pooled ühe ja sama alusega hagide põhjal, peatab kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, menetluse omal algatusel seni, kuni on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi esitati esimesena.
2. Lõikes 1 osutatud juhtudel selgitab kohus, kuhu pöörduti esimesena, oma pädevuse välja kuue kuu jooksul, välja arvatud juhul, kui seda ei ole võimalik teha eriliste asjaolude tõttu. Mis tahes muu kohtu taotluse korral, kelle poole vaidlusasjas on pöördutud, teatab kohus, kellele hagi esitati esimesena, kuupäeva, millal tema poole pöörduti, ning selle, kas ta on tunnistanud end pädevaks asja menetlema, või vastasel juhul tähtaja, mis on vajalik tema pädevuse väljaselgitamiseks.
3. Kui on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi on esitatud esimesena, loobub kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, pädevusest esimese kohtu kasuks.

Artikkel 13

Seotud menetlused

1. Kui eri liikmesriikide kohtutes on lahendamisel omavahel seotud hagi, võivad oma menetluse peatada kõik kohtud peale selle, kuhu pöörduti esimesena.
2. Kui nimetatud menetlused on pooleli esimese astme kohtus, võivad kõik kohtud peale selle, kuhu pöörduti esimesena, ühe poole taotlusel pädevusest loobuda, kui kohus, kuhu pöörduti esimesena, on kõnealustes menetlustes pädev ja kui asjaomase riigi õigusaktid võimaldavad neid menetlusi liita.
3. Käesoleva artikli tähenduses loetakse kohtuasjad seotuks, kui nad on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitatav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos.

Artikkel 14

Ajutised meetmed, sealhulgas kaitsemeetmed

Liikmesriigi kohtute kaudu võib taotleda selle liikmesriigi õigusaktidega ette nähtud ajutiste meetmete, sealhulgas kaitsemeetmete rakendamist isegi juhul, kui käesoleva määruse kohaselt on asja sisuliseks arutamiseks pädev teise liikmesriigi kohus.

III peatükk

Kohaldatav õigus

Artikkel 15

Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine

Registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus kooselu on registreeritud.

Artikkel 16

Kollisiooninormide üldine kohaldatavus

Käesoleva peatüki alusel määratud õigust kohaldatakse ka juhul, kui tegemist ei ole liikmesriigi õigusega.

Artikkel 17

Üldist kehtivust omavad sätted

Käesoleva määruse sätted ei tohi piirata selliste sätete kohaldamist, mille järgimist peetakse liikmesriigi avalike huvide, näiteks tema poliitilise, sotsiaal- või majanduskorralduse kaitsmise seisukohast niivõrd oluliseks, et need on kohaldatavad igas olukorras, mis kuulub nende reguleerimisalasse, olenemata sellest, milline õigus oleks registreeritud kooselust tulenevatele varaliste tagajärgede suhtes kohaldatav käesoleva määruse alusel.

Artikkel 18

Kohtu asukoha riigi avalik kord

1. Käesoleva määruse alusel määratud õigussätte kohaldamisest võib keelduda üksnes juhul, kui selle kohaldamine on ilmselgelt vastuolus kohtu asukohariigi avaliku korraga.
2. Käesoleva määruse alusel kindlaks määratud õiguse kohaldamist ei saa käsitada avaliku korraga vastuolus olevana üksnes põhjusel, et kohtu asukohariigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud.

Artikkel 19

Tagasisaate ja edasiviite välistamine

Kui käesoleva määruse alusel kuulub kohaldamisele teatava riigi õigus, kohaldatakse selle riigi kehtivaid õigusnorme, välja arvatud rahvusvahelise eraõiguse normid.

Artikkel 20

Kahe või enam õigussüsteemiga riigid – territoriaalsed kollisiooninormid

Kui riigis on mitu territoriaalset üksust, millest igas kehtib oma õigussüsteem või oma eeskirjade kogum, mis käsitleb käesoleva määrusega reguleeritud teemasid, siis:

- a) tõlgendatakse käesoleva määruse alusel kohaldatava õiguse kindlaksmääramise eesmärgil viidet selle riigi õigusele asjaomases territoriaalüksuses kehtiva õigusena;
- b) tõlgendatakse viidet alalisele elukohale selles riigis alalise elukohana territoriaalüksuses;
- c) osutab viide kodakondsusele selle riigi õigusega kindlaks määratud territoriaalüksusele või kohaldatavate sätete puudumise korral registreeritud kooselu poolte valitud territoriaalüksusele või valiku puudumise korral territoriaalüksusele, millega registreeritud kooselu poolel või pooltel on kõige tugevam seos.

IV peatükk

Tunnustamine, täitmisele pööratavus ja täitmine

1. JAGU

OTSUSED

1. alajagu

Tunnustamine

Artikkel 21

Otsuste tunnustamine

1. Liikmesriigis tehtud otsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ilma erimenetluseta.
2. Otsuse vaidlustamise korral võib huvitatud pool, kes põhiküsimusena nõuab otsuse tunnustamist, taotleda selle tunnustamise kinnitamist määruse (EÜ) nr 44/2001 artiklites [38–56] ettenähtud menetluse kohaselt.
3. Kui tunnustamist nõutakse liikmesriigi kohtus menetluses oleva asja arutamise käigus lisaküsimusena, on see kohus pädev tegema tunnustamist käsitlevat otsust.

Artikkel 22

Otsuse tunnustamisest keeldumise põhjused

Otsust ei tunnustata:

- a) kui tunnustamine oleks ilmselgelt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus tunnustamist taotletakse;
- b) kui otsus on tehtud tagaselja ning kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti või samaväärset dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti, et ta oleks saanud end kaitsta, välja arvatud juhul, kui kostja ei algatanud otsuse vaidlustamise menetlust siis, kui tal oli selleks võimalus;
- c) kui see on vastuolus otsusega, mis on taotluse saanud liikmesriigis tehtud nendesamade asjaosaliste vahelise vaidluse puhul;
- d) kui see on vastuolus varem sama hagi põhjal samu asjaosalisi hõlmavas asjas teises liikmesriigis või kolmandas riigis tehtud otsusega, kui varasem otsus vastab taotluse saanud liikmesriigis tunnustamiseks vajalikele tingimustele.

Artikkel 23

Otsuse teinud kohtu pädevuse kontrollimise keeld

1. Otsuse teinud liikmesriigi kohtu pädevus ei kuulu kontrollimisele.
2. Artiklis 18 osutatud avaliku korra kaalutlused ei kehti artiklites 3–8 osutatud kohtualluvust käsitlevate sätete kohta.

Artikkel 24

Erinevused kohaldatavas õiguses

Registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitleva otsuse tunnustamisest või täitmisest täies ulatuses või osaliselt ei saa keelduda põhjusel, et liikmesriigi õiguses ei ole registreeritud kooselu sätestatud või ei ole sellele omistatud samu varalisi tagajärgi.

Artikkel 25

Sisulise kontrollimise keeld

Ühelgi juhul ei vaadata välisriigis tehtud otsust sisuliselt läbi.

Artikkel 26

Menetluse peatamine

Selle liikmesriigi kohus, kus taotletakse teises liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamist, võib menetluse peatada, kui kohtuotsus on tavalises korras edasi kaevatud.

2. alajagu

Täitmine

Artikkel 27

Täitmisele pööratavad otsused

Liikmesriigis tehtud otsust, mis on täitmisele pööratav, ning kohtulikku kokkulepet täidetakse teistes liikmesriikides määruse (EÜ) nr 44/2001 artiklite [38–56 ja 58] kohaselt.

2. JAGU

AMETLIKUD DOKUMENDID JA KOHTULIKUD KOKKULEPPED

Artikkel 28

Ametliku dokumendi tunnustamine

1. Liikmesriigi koostatud ametlikku dokumenti tunnustatakse teistes liikmesriikides, välja arvatud juhul, kui selle kehtivus vaidlustatakse kohaldatava õiguse alusel, ning tingimusel, et dokumendi tunnustamine ei ole ilmselgelt vastuolus avaliku korra normidega taotluse saanud liikmesriigis.
2. Ametlike dokumentide tunnustamine tähendab, et dokumentidel on sisu poolest tõendusjõud ja et neid käsitatakse kehtivatena.

Artikkel 29

Ametliku dokumendi täitmisele pööratavus

1. Liikmesriigis koostatud ning täitmisele pööratav ametlik dokument tunnustatakse teises liikmesriigis täitmisele pööratavaks vastava taotluse alusel määruse (EÜ) nr 44/2001 artiklites [38–57] sätestatud korras.
2. Kohus, kellele esitatakse määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli [43 või 44] alusel apellatsioonkaebus, saab keelduda täitmismääruse tegemisest või tühistada selle ainult juhul, kui täitmisdokument on taotluse saanud liikmesriigi avaliku korra põhimõtetega selgelt vastuolus.

Artikkel 30

Kohtulike kokkulepete tunnustamine ja täitmisele pööratavus

Kohtulikke kokkuleppeid, mis on selle sõlmimise liikmesriigis täitmisele pööratav, tunnustatakse ja pööratakse täitmisele teises liikmesriigis mis tahes huvitatud isiku taotlusel samadel tingimustel ametlike dokumentidega. Kohus, kellele esitatakse määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli [42 või 44] alusel apellatsioonkaebus, keeldub täitmismääruse tegemisest või tühistab selle ainult juhul, kui kohtulik kokkulepe on täideviiva liikmesriigi avaliku korra põhimõtetega selgelt vastuolus.

V peatükk

Mõju kolmandatele isikutele

Artikkel 31

Mõju kolmandatele isikutele

1. Registreeritud kooselust tulenevad varalised tagajärjed kooselu poole ja kolmanda isiku vahelistele õiguslikele suhetele on reguleeritud artiklis 15 osutatud kooselu registreerinud riigi õigusega.
2. Samas võib liikmesriigi õigusega ette näha, et kohaldatav õigus mõjutab registreeritud kooselu poole ja kolmanda isiku vahelisi õiguslikke suhteid üksnes juhul, kui vähemalt ühe alaline elukoht on selle liikmesriigi territooriumil ning selle riigi õigusega ette nähtud avalikustamise või registreerimise nõuded ei ole täitmata, välja arvatud juhul, kui kolmas isik oli või oleks pidanud olema teadlik registreeritud kooselust tulenevate varaliste tagajärgede suhtes kohaldatavast õigusest.
3. Samamoodi võib ette näha selle liikmesriigi õigusega, kus kinnisvara asub, lõikes 2 registreeritud kooselu poole ja kolmanda isiku vahelistele õiguslikele suhetele kehtestatud sätetega analoogseid sätteid.

VI peatükk

Üld- ja lõppsätted

Artikkel 32

Seos kehtivate rahvusvaheliste konventsioonidega

1. Ilma et see piiraks liikmesriikidele aluslepingu artiklist 351 tulenevaid kohustusi, ei mõjuta käesolev määrus selliste kahe- või mitmepoolsete konventsioonide kohaldamist, mille osalisteks käesoleva määruse vastuvõtmise ajal on üks või mitu liikmesriiki ning mis käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi.
2. Ilma et see piiraks lõikes 1 sätestatud, on käesolev määrus liikmesriikidevahelistes suhetes ülimuslik konventsioonide suhtes, mis käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi ning milles liikmesriigid osalevad.

Artikkel 33

Üldsusele ja pädevatele ametiasutustele kättesaadavaks tehtav teave

1. Liikmesriigid edastavad komisjonile hiljemalt [...] ametliku[e]s keel[t]es, mida nad peavad asjakohaseks:
 - a) registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi hõlmavat õigust käsitlevate õigusaktide ja riigisiseste menetluste kirjelduse ning asjaomased tekstid;
 - b) riigisiseseid sätteid, mis käsitlevad artikli 31 lõigetes 2 ja 3 osutatud mõju kolmandatele isikutele.
2. Liikmesriigid teatavad komisjonile kõikidest hilisematest muudatustest kõnealustes sätetes.
3. Komisjon teeb lõigete 1 ja 2 kohaselt saadud teabe avalikult kättesaadavaks asjakohaste vahendite abil, kasutades eelkõige tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku mitmekeelset veebisaiti.

Artikkel 34

Läbivaatamisklausel

1. Komisjon esitab Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta hiljemalt [viis aastat pärast käesoleva määruse kohaldamise algust], ja seejärel iga viie aasta järel. Vajaduse korral lisatakse aruandele ettepanekud käesoleva määruse kohandamiseks.
2. Selleks edastavad liikmesriigid komisjonile asjakohase teabe, mis käsitleb käesoleva määruse kohaldamist nende kohtute poolt.

Artikkel 35

Üleminekusätted

1. Käesoleva määruse II ja IV peatüki sätteid kohaldatakse pärast kohaldamise alguskuupäeva algatatud kohtumenetluste, koostatud ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete ning vastu võetud otsuste suhtes.
2. Kui menetlus on algatatud otsuse teinud riigis enne käesoleva määruse kohaldamise alguskuupäeva, tunnustatakse ja täidetakse otsuseid, mis on tehtud pärast nimetatud kuupäeva IV peatüki alusel, tingimusel et kohaldatavad kohtualluvuse sätteid on kooskõlas II peatükis ette nähtutega.
3. III peatüki sätteid kohaldatakse üksnes poolte suhtes, kes on oma kooselu registreerinud.

Artikkel 36

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolevat määrust kohaldatakse alates [ühe aasta möödumisest selle jõustumise kuupäevast].

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja aluslepingute kohaselt liikmesriikides vahetult kohaldatav.

[...], [kuupäev]

*Nõukogu nimel
eesistuja*